

Atəşgah

150 il Öncə Fransız Yazıçısı A. Dümanın Nəzərində

Fərid Ələkbərov

Mənbə: Azerbaijan International jurnalı - Aİ 11.2 (Yay 2003)

© 2004. Azerbaijan International

AZERI.org

1858-ci ildə “Qraf Monte Kristo” və “Üç Müşketyor” əsərləri ilə məşhur olan dahi Fransız yazıçısı Aleksandr Duma (“ata”) (1802-1870) Qafqaza səyahət etdi. Regiona 9 aylıq səyahətə zamanı onun diqqətini cəlb edən yerlərdən biri Bakının şəhər ətrafında yerləşən Atəşgah—Alov Məbədi olmuşdur. Bu barədə olan təəsüratlarının bəzisini Duma bir il sonra Parisdə çap edilmiş “Qafqaza səyahət” adlı əsərində qeyd etmişdi.

Duma öz fransız yoldaşlarından bu yerə səyahəti təxirə salmamağı məsləhət edirdi. O haqlı idi. Bu gün Atəşgah kompleksi muzeyə çevrilmiş və artıq Dümanın təsvir etdiyi canlı abidə deyil. Artıq burada atəşpərəstlər yoxdurlar və günbəzdə zaman-zaman peyda olan atəş çığılcımlarını görmək mümkün deyil. Bütün oradakı əbədi məşəl buradan keçən qaz kəmərlərindən qaynaqlanır. Aşağıda 150 il bundan əvvəl Dümanın şahidi olduğu mənzərə təsvir olunur:

“Səhər yeməyindən sonra darvazada bizi gözləyən faytona mindik və məşhur Atəşgaha getdik.. Çox nadir hallarda səyahət edən fransızlardan fərqli olaraq, Bakıda yerləşən Atəşgahı bütün dünyaya tanıyır. Səhər və axşam alov içində olan bu yer Bakıdan 26 kilometrlik məsafədə yerləşir. Əbədi məşəl yerin altında yerləşən qara və xam neftdən qaynaqlanır.

“2 saatdan sonra Atəşgaha çatdıq. Səyahətimizin ilk yarısını dənizin kənarı ilə getdik. Atəşgaha çatdıqdan sonra isə biz elə bir tərənin zirvəsinə qalxdıq ki, oradan alovlar içərisində olan Atəşgahı tam görmək mümkün idi. Bir təssəvvürünüzə gətirin: 4,5 kvadrat kilometr sahəsi olan bir ərazi!

“Alovun nəhəng dilləri yerdəki xırda dairəvi yarıqlardan havaya qalxırdı. Külək alovu ətrafa yayır, onu dalğalandırır, sonra yenidən yerin üzərində yayaraq düzləşdirir və sonda yenidən havaya qaldırır. Lakin külək heç bir vəchlə alovu söndürə bilmirdi.

Burada alov tərəfindən işıqlandırılan nəhəng dördbucaqlı tikili da var idi. Tikilinin divarlarında rəqs edən alovun əksi elə bir hiss aşılayırdı ki, sanki tikilinin özü hərəkət edirdi.

“Burada eyni zamanda alov dilləri ilə dolu kiçik çuxurlarla əhatə olunmuş ağ rəngli məbəd var idi. Qaz yanarkən elə yüksək səs çıxarırdı ki, bu kiçik qaz plitələrindən gələn səs böyük sobalardan

gələn səsə bənzəyirdi. Damda isə alovun nəhəng dilləri iri günbəzin hər dörd küncündən çölə çıxırdı. Lakin bu alov məbədə şərq tərəfdən olan girişdə yanan alovdan zəif idi.

“Biz kompleksə Şərq tərəfdə yerləşən yeganə qapıdan yaxınlaşdıq. Bu zaman çox gözəl və əzəmətli bir mənzərə gözlərimiz önündə canlandı. Deyilənə görə, bu yer yalnız bayram günlərində belə işıqlanır. M. Piqulevski (Bakıdakı Rus məmurur) Atəşgahdakı insanlara bizim gəlişimiz barədə məlumat vermişdi. 2 min ildən artıq bir zaman müddətində təcavüzə məruz qalan atəşpərəstlər bu qərara boyun əymiş və bizim gəlişimiz üçün hər şeyi bacardıqları qədər gözəl hazırlamışdılar”

“Mənim həmvətənlərim, əgər bu atəşpərəstləri görmək istəyirsinizsə, onda bir az tələsin. Burada qalan cəmi 3 atəşpərəstdən biri qoca, digər ikisi isə 30-35 yaşındadır. Bu nisbətən gənc adamlardan biri altı ay bundan öncə Hindistandan buraya gəlmişdir. Elədir ki, var, ona qədər burada yalnız iki atəşpərəst var idi.”

“Biz tamamilə alova bürünmüş bir qapıdan içəriyə daxil olduq. İri, dördbucaqlı həyətin ortasında içərisində səcdəgah olan günbəzli bir tikili var idi. Səcdəgahın ortasında isə əbədi məşəl yanırdı. Bundan əlavə günbəzin hər dörd küncündən qaz alovu çıxırdı. Səcdəgaha yaxınlaşmaq üçün 5 və ya 6 pilləkən qalxmaq lazım idi.”

Həyəətə açılan xarici divarlar boyunca 20-yə yaxın hücrə yerləşirdi. Bu hücrələr zərdüşt dinini qəbul etməyə hazırlaşan insanlar üçün tikilmişdi. Hücrələrdən birində isə 2 büt şəkli yerləşən oyuq var idi.

“Atəşpərəstlərdən biri kahin paltarını geymişdi, başqa birisi isə əyninə yalnız köynək kimi bir şey geymişdi. Tezliklə atəşpərəstlik dini mərasimlərinə başladı.”

“Mərasim zamanı, rahib səsinin çox qeyri-adi şəkildə dəyişərək mahnı oxuyurdu. O, eyni zamanda “sol” və “mi” notları arasında yerləşən 4-5 xromatik notdan ibarət mahnı oxudu. Bu mahnıda Brahmanın (Hind allahı) adı tez-tez təkrar olunurdu. Bəzən rahib uzuaşağı torpağa uzanırdı. Digər iki atəşpərəst isə onun əlində tutduğu çini qablara vuraraq yüksək və cingiltili səslər çıxarırdılar. Sitayış mərasimi başa çatıdıqdan sonra rahib bizim hər birimizə bir tikə qənd parçası verdi. Əvəzində isə bizim hər birimiz ona bir rubl verdik.

Duma öz hekayətini bu sözlərlə bitirir: “Biz Bakının Vizuvi dağına səyahət etdik. Atəşgah Neapoldakı Vizuvi vulkanından daha əzəmətlidir, çünki o əbədi olaraq yanır. Sonra biz Bakıya qayıtdık.”

Veb direktor: Betti Bleyer

Tərcümə etdi: Aytən Əliyeva

Yoxladı: Gülnar Aydəmirova

Redaktə edən və veb üçün hazırlayan: Aydan Nəcəfova